

Arkivnr: 2014/12056-4

Saksbehandlar: Marianne Haaland

Saksframlegg

Saksgang

UTVAL	Møtedato
Yrkesopplæringsnemnda	27.05.2014
Opplærings- og helseutvalet	03.06.2014
Fylkesutvalet	19.06.2014

Praksisbrev - forsøk med etablering i Hordaland 2015

Samandrag

I møte i opplærings- og helseutvalet 19.03.2014 vart eit forslag om praksisbrev, med formål å etablere ei ordning med praksisbrev i Hordaland, sendt over til administrasjonen. Praksisbrevet har vore prøvd ut i tre fylke, og NIFU (Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning) har laga ei evaluering av ordninga i 2011 – Rapport 7/2011.

Utdanningsdirektoratet har i St.meld. nr. 20 «På rett vei» lagt vekt på meir fleksibilitet for å auke gjennomføringa i vidaregåande opplæring. For nokre ungdomar kan oppdeling av læretid, med delmål om praksisbrev, vere avgjerande for motivasjon og gjennomføring. Evalueringa viser at dei fleste som har delteke i ordninga med praksisbrev, går vidare til fullt fagbrev i tråd med intensjonen frå Utdanningsdirektoratet. For målgruppa kan denne gradvise tilnærminga vere avgjerande. Også her i Hordaland har vi erfart at full opplæring i bedrift har ført til at gjennomføringa er høgare enn i ordinært tilbod.

Fylkesrådmannen tilrår difor at det vert sett i verk utprøving av ordninga med praksisbrev i 2015. Målgruppa vil vere den same som nasjonalt, dvs. rettselevar, skuletrøytte ungdomar med svake skuleresultat frå ungdomsskulen som søker seg til yrkesfagleg opplæring, som står i fare for å falle ut av opplæringa, som er arbeidsorienterte og som har låg motivasjon for ordinær skule.

Forslag til innstilling:

Fylkesutvalet vedtek å starte utprøving av ei ordning med praksisbrev. Ordninga skal starte opp med verknad frå hausten 2015 og evaluerast årleg. Etter gjennomført prøveperiode på 2 år skal det utarbeidast ein sluttrapport som grunnlag for å avgjere om ordninga skal gjerast permanent.

Johnny Stiansen
fung. fylkesrådmann

Svein Heggheim
fylkesdirektør opplæring

Fylkesrådmannen, 21.05.2014

I møte i opplærings- og helseutvalet 19.3 er følgjande protokollert:

«Dan Femoen sette fram følgjande oversendingsforslag:

«*OPHE ber om en sak med formål å etablere en ordning med praksisbrev i Hordaland (praktisk orientert opplæringsløp over 2 år)*».

Forslaget vart samrøystes vedteke oversend administrasjonen.

1. Bakgrunn – erfaringar og gjennomføring av forsøk

På grunnlag av fråfall i vidaregåande opplæring vart ei ordning med praksisbrev prøvd ut i Akershus, Rogaland og Vestfold i 2008-2011. Tiltaket blei evaluert av NIFU, og evalueringa omfatta 51 elevar som gjennomførde praksisbrevordninga. (NIFU – delrapportar 32/2009, 7/2011 og sluttrapport 27/2011)

Elevane vart tatt opp på eit 2-årig opplæringsløp, der dei blei tilsette i bedrift med eigen avtale om opplæring, samtidig som dei gjekk på skule ein dag per veke der dei fekk opplæring i fellesfaga norsk, matematikk og samfunnsfag. Etter fullføring av praksisbrevet kunne elevane velje å avslutte opplæringa eller gå vidare og søkje ordinær læreplass som andre elevar etter vg2.

Gjennom utprøvinga har tilbodet utvikla seg frå at ein ved oppstart såg på praksisbrevet som eit mål i seg sjølv, til at ein no ser på praksisbrevet som eit delmål på vegen til fullt fagbrev.

Elevane som søkte seg til ordninga, var i utgangspunktet skuletrøyte elevar som ønskte praktisk opplæring. Halvparten av elevane hadde strykkarakter eller ikkje vurdert i eitt eller fleire fag frå grunnskulen, og hadde dessutan lågt karakternivå og høgt fråvær. Erfaringane med utprøvinga av praksisbrevet viser at av dei 51 elevane som deltok i prøveordninga, har 41 gjennomført heile den toårige praksisbrevordninga. Av dei 41 som fullførde, søkte 31 lærekontrakt, og 25 fekk innfridd ønsket. Dette er i overkant av ordinær formidlingsprosent. **I alt 49 prosent av elevane som starta med praksisbrev, har fått lærekontrakt, samanlikna med 29 prosent av ordinære yrkesfagelevar (nasjonale tal frå 2011).**

Av dei som gjennomførde, men ikkje søkte eller fekk læreplass, var ni i arbeid, fire i skule medan tre var ledige eller med ukjent status.

Sjølv om forsøksgruppa er liten, må ein rekne tiltaket som vellukka. Det har ført til langt lågare fråfall og høgare gjennomføring i yrkesutdanning for dei som har vore med, enn det ein ville ha forventat i ordinært opplæringsløp. Det er også viktig at kandidatane auka sine ambisjonar i opplæringsperioden ved at talet på elevar som ville arbeide mot fullt fagbrev steig, og at ein større del av elevgruppa gjennomførte det.

Evalueringa viser altså at praksisbrevet som yrkeskompetanse i seg sjølv ikkje ser ut å vere viktigast. Dei fleste kandidatane søker seg mot ordinær lærekontrakt i langt større grad enn dei som har gjennomgått to år i skule i ordinær vg1 og vg2. Då dei som har deltatt i prøveprosjektet, i utgangspunktet var elevar med låge prestasjonar, ser vi at gjennomføring av tiltaket har vore avgjerande for motivasjon for og meistring av det vidare løpet. Forsøket har gitt kandidatane større tru på seg sjølv og auka ambisjonar.

Forankring frå 2014 – praksisbrev som fast tilbod

Stortingsmelding 20 (2012-13) *På rett vei* omtalar ordninga som eit alternativ til ordinær opplæring og tilrår å gjere ordninga til del av opplæringsstrukturen for vidaregåande opplæring. Departementet legg til grunn at praksisbrevkandidatane som har fullført og bestått praksisbrevet, ikkje har redusert rett til opplæring. Kompetansemåla er basert på tilpassing av læreplanar innanfor det enkelte programområde og lærefag. Elevar som fullfører praksisbrevet, men som ikkje gjennomfører vidaregåande opplæring med ordinært fag- eller sveinebrev, vil gjennom praksisbrevet få eit formalisert og anerkjent kompetansebevis. «*Selv om framskrivning av arbeidskraftbehovet viser at etterspørselen etter ufaglært arbeidskraft synker vesentlig, vil det fortsatt være deler av arbeidsmarkedet som rekrutterer ufaglært arbeidskraft.... I en situasjon der rundt 20 % av et elevkull har svært lav sannsynlighet for å gjennomføre videregående opplæring med studie- eller yrkeskompetanse, mener departementet at det likevel er bedre at disse elevene oppnår et formalisert og anerkjent kompetansebevis enn å oppnå grunnkompetanse med uklar status i arbeidsmarkedet og samfunnet. Mye tyder på at ungdom som har gjennomført deler av videregående opplæring, har en bedre tilknytning til arbeidsmarkedet enn elever med bare grunnskole.*» (St.m. 22, s. 100)

I dag er det 16 læreplanar for praksisbrev, mellom anna i byggfag, teknikk og industriell produksjon, restaurant- og matfag. Måla i programfagdelen er henta frå vg1, vg2 og vg3.

Då det samtidig er større sjansar for at kandidatane gjennom deltaking i tiltaket i to år får auka meistringsevne, tru på seg sjølv og auka ambisjonar om å ta fullt fagbrev, vil innføring av praksisbrevet vere eit verkemiddel i Hordaland for å auke gjennomføringa i vidaregåande opplæring. Tilbodet vil kunne vere eit supplement til andre fleksible tilbod i fylket, som vekslingsmodellen, produksjonsskule, full opplæring i bedrift og grunnkompetanse.

Målgruppe

Målgruppa for praksisbrevet er rettselevar med svake skuleresultat frå ungdomsskulen som søker seg til yrkesfaglege utdanningsprogram i vidaregåande opplæring. Dette gjeld ungdom som står i fare for å falle ut av opplæringa, ungdom som er arbeidsorienterte og som har låg motivasjon for ordinær skule. Intensjonen med ordninga er at praksisbrevet skal vere eit delmål på vegen mot fullt fagbrev.

2. utfordringar – fordelar og ulemper ved ulik organisering

Rogaland fylkeskommune har erfaringar frå tiltaket som vart gjennomført med ca. 60 elevar per år i ein tre-års periode. Hovudtyngda av opplæringa skjedd i bedrift i eit toårig opplæringsløp, opplæring i fellesfaga etter ordinær læreplan i norsk, matematikk og samfunnsfag, t.d. 1 gang per veke med vekt på yrkesretting. Dei resterande fellesfaga kan kandidatane ta 3. og 4. året dersom dei tar fullt fagbrev.

Målsettinga har vore at kandidatane vel å halde fram med opplæringa fram til fag-/sveinebrev. Erfaringane viser at dei aller fleste kandidatane får læreplass og fullt fagbrev.

Kandidatane inngår opplæringskontrakt med opplæringsbedrift etter same modell som for lærlingar, dvs. for elevar med full opplæring i bedrift. Fylkeskommunen yter tilskot etter same regelverk som for lærlingar. Ekstraressurs ligg i bedriftstilskot på kr. 2.000 per måned over ein periode på to år. Skulen får ein klasseressurs for praksisbrevklassen. Gjennom at kandidatane er ute i bedrift 3-4 dagar per veke, blir lærarressursen frigjort til å følgje opp elevane i bedrift, yrkesrette opplæringa, undervise i små grupper etc. Problemet oppstår om det ikkje er nok praksiskandidatar til å utløyse ein heil klasseressurs. Då blir ressursane på skulen for små til å drive den naudsynte oppfølginga, og skulane må ta kostandene sjølve og disponere eigne lærarressursar slik at dei får følgd opp elevane. Resultatet kan bli overbelastning av lærarar, og det har vore eit hovudankepunkt mot ordninga i Rogaland.

Eit alternativ som Rogaland og Vestfold no går inn for, er å organisere opplæringa i skule ein dag per veke, knytt til skulen som har ansvar for lærlingopplæringa. I Hordaland har vi dette tilbodet m.a. på Laksevåg vidaregåande skule. I tråd med erfaringane frå forsøksfylka, kan det vere føremålstenleg å engasjere ein person i halv til heil stilling med ansvar for å følgje opp ungdomane dei to første åra. Dette kan vere avgjerande for gjennomføring i tiltaket, til dømes kombinert med stilling som arbeidslivskoordinator.

Per i dag er det berre Vestfold og Rogaland som praktiserer ordninga. Hedmark vil etablere tilbodet frå hausten 2014. I 2013-14 har Rogaland fylke berre 20 praksisbrevkandidatar. Vestfold har ikkje tatt inn nye i 2014, men vil starte opp att i 2015. Ufordringane er å få ut informasjon om ordninga, m.a. til rådgivarar i ungdomsskulen som har ein viktig jobb med å førebu elevar og føresette på tilbodet. Søkinga har vore redusert, så tilstrekkeleg informasjon er viktig. Mange ungdomar trekkjer seg frå tilbodet når dei opplever krava i arbeidslivet. Ordninga kan vere kostbar for den enkelte skule. Dersom skulen ikkje får finansiert tilbodet med ein klasseressurs (ca. 1.mill.) grunna for få søkjarar, vil skulen måtte bere kostnader til opplæring i fellesfag, i gruppe eller ved at elevane er deltakarar i ordinære klassar, og for arbeid med oppfølging frå lærar i den tida eleven er ute i bedrift.

Bedrifter som tar inn praksisbrevkandidatar, får basistilskot tilsvarende som for lærekandidatar, kr. 119.952. Dersom dei går vidare til fullt fagbrev, får bedrifta ordinært lærlingtilskot dei to siste åra.

Rekruttering av læreplassar

Erfaringane frå Rogaland tyder på at det er viktig ikkje å gjere ordninga søkbar, men at skulen må vurdere tilbodet ved inntak og i samarbeid med avgivarskular. Ein viktig føresetnad for å lukkast er at eleven er motivert og førebudd på kva tiltaket inneber. Elevane startar opp i ordinær vg1, blir kartlagt ved skulestart av kontaktlærar i samarbeid med rådgivar, som tilrår ordninga. Skulen, i samråd med eleven, føresette, NHO og opplæringskontor finn fram til eigna bedrift. Det er likevel viktig å merke seg at innføring av eit tilbod med utvida læretid, her 4 år i staden for 2 i ordinær læretid, medfører auka etterspurnad etter læreplassar.

Tiltaket må byggje på godt samarbeid mellom skular, fagopplæringskontor og opplæringskontor i fylket.

Etterspurnad etter fleire læreplassar, her i fire år framfor to år i ordinært 2+2-løp, kan føre til auka press på bedrifter. Dette tilbodet vil konkurrere med annan etterspurnad, som ordinære læreplassar, full opplæring i bedrift, vekslingsmodellen, prosjekt til fordjuping etc. Ein fordel med opplæring i praksisbrev vil vere at bedrifta får basistilskot dei to åra der eleven er i praksisbrevordninga i tillegg til fullt lærlingtilskot når dei går over til fullt fagbrev. Skulen får eit oppfølgingsansvar som gjer det enklare for bedrifta, som også får høve til å prøve ut ungdomane før eventuell inngåing av lærekontrakt. NIFU si evaluering legg vekt på at dei fleste ungdomane fekk læreplass i same bedrift der dei var utplassert i praksisbrevordninga. Skulen gjennom arbeidslivskoordinator får saman med ungdomane ansvar for å rekruttere til plass i bedrift.

Samarbeid med NHO er viktig i denne fasen, for å motivere bedrifter til å ta inn ungdomar til praksisbrev. Prosjektleiari i aksjon lærebedrift er aktuell som samarbeidspart.

Status – elev eller lærling

Kva status eleven skal ha, må klargjerast. Eit alternativ kan vere status som elev den første månaden og deretter lærling. Dette er avgjerande for ansvarstilhøve og status mot lånekassen. Jfr. full opplæring i bedrift, der ungdomane får lærlingstatus frå oppstart. Elevar i grunnkompetanse er elevar dei to første åra, og får deretter lærlingstatus dei to neste. Elevar i vekslingsmodellen har elevstatus første halvår av opplæringa, deretter lærlingstatus dei neste tre og eit halvt åra. Det må avklarast om kandidatane skal ha løn i læretida, i alle dei fire åra.

Vurdering – kompetansebevis

Ungdomane i ordninga skal ha vurdering som lærlingar i full opplæring i bedrift. Skulen gir karakter i fellesfag med eksamen (lokal eller sentralgitt med trekk). Bedrifta gir vurdering og har pålegg om halvårleg undervegsvurdering med utviklingssamtale, med utgangspunkt i kompetansemåla i vald læreplan. Etter to år går kandidatane opp til kompetanseprøve og får kompetansebevis. Om dei går vidare til fullt fagbrev, gjennomgår dei ordinær fagprøve etter fire år.

Heving av opplæringsavtale

Det må avklarast kva retningslinjer som gjeld ved eventuell heving av opplæringsavtale. Skal skulen følgje opp ved signal om problem med gjennomføring? Skal ungdomane få høve til ny arbeidsplassering, eller skal arbeidstilhøvet avsluttast ved heving.

Informasjon om tilbudet

Erfaringane frå prøvefylka viser at god informasjon på førehand er avgjerande for søking. Rådgivarane i ungdomsskulen er den viktigaste målgruppa for informasjon og motivering av elevar og føresette. Andre informasjonskjelder er internett og søkjarkatalog. Informasjon kan formidlast på årlege samlingar for rådgivarar i regi av inntaket i desember/januar.

Oversikt over ulike tilbud i Hordaland – veg til fagbrev/kompetansebevis

Type ordning	Målgruppe	Tid	Kompetansemål	Omfang m/u-rett Vaksne i parentes
Lærling – ordinær modell	Elevar som søker ordinær opplæring i yrkesfag med læretid	2 år i skule + 2 år i bedrift	Fagprøve m/fullt fag-/sveinebrev	2158 (681)
Lærling - verdiskaping	Elevar som søker verdiskaping i bedrift etter fullført 3 år på skule	3 år i skule, 1.5 år i bedrift	Fagprøve m/fag-/sveinebrev	78 (10)
Lærekandidat 3 variantar – kan gå over til fullt fagbrev	Lærekandidat teiknar opplæringskontrakt med sikte på mindre omfattande prøve	2 år i skule + 2 år i bedrift 4 år i bedrift 1+3 skule/bedrift	Kompetanseprøve m/kompetansebevis med utgangspunkt i kandidatens individuelle plan	41 (12) 31 (13) full oppl. i bedrift 36 (8) etter vg1 i skule
	Skuletrøyte elevar – målet er auka gjennomføring og styrka fagleg fordjuping gjennom tettare kontakt mellom skule og bedrift	6 månader i skule + 3.5 år i bedrift m/veksling skule bedrift	Fagprøve m/fullt fag-/sveinebrev	32
Vg3 i skule	Elevar som ikkje får lære plass	3 år i skule	Fagprøve m/fullt fag-/sveinebrev	Ca. 50
Full opplæring i bedrift	Elevar går inn i full opplæring i bedrift frå ungdomsskulen.	4 år i bedrift eller 1 + 3 år i skule/bedrift Lærlingane får opplæring i fellesfag i skule 1 dag per veke	Fagprøve m/fag-sveinebrev	189 (344)
Full opplæring i bedrift etter vg1	Elevar går ut i full opplæring i bedrift frå vg1	1 + 3 år i skule/bedrift. Lærlingar får oppl. i fellesfag 1 dag/veke	Fagprøve m/fag-sveinebrev	241 (122)
TAF-ordning 4-årig, yrkes- og studiekompetanse Tilbod på tre skular – 5 programområde	Ungdomar som ønskjer både yrkes- og studiekompetanse	2 + 2 år Elev dei to fyrste åra, 3 dagar i skule + 2 dagar i bedrift. Lærling dei siste to åra, veksling skule/bedrift	Fagprøve m/fag-/sveinebrev + studiekompetanse	140 (1)
Praksisbrev Læreplanar i 16 fag	Rettselevar med svake resultat frå ungdomsskulen – elevar som står i fare for å falle ut av	2 år som praksisbrevkandidat med mål om 2 år med vidare opplæring	Etter 2 år kompetanseprøve med kompetansebevis.	

	opplæringa	til fullt fagbrev	Fagprøve m/fag- /sveinebrev etter 4 år	
--	------------	-------------------	--	--

3. Konklusjon

Utdanningsdirektoratet har i St.meld. nr. 20 «På rett vei» lagt vekt på meir fleksibilitet for å auke gjennomføringa i vidaregåande opplæring. For nokre ungdomar kan oppdeling av læretid, med delmål om praksisbrev, vere avgjerande for motivasjon og gjennomføring. Evalueringa viser at dei fleste som har delteke i ordninga med praksisbrev, går vidare til fullt fagbrev i tråd med intensjonen frå Utdanningsdirektoratet. For målgruppa kan denne gradvise tilnærminga vere avgjerande. Også her i Hordaland har vi erfart at full opplæring i bedrift har ført til at gjennomføringa er høgare enn i ordinært tilbod.

Fylkesrådmannen tilrår at det vert sett i verk utprøving av ordninga med praksisbrev i 2015. Målgruppa vil vere den same som nasjonalt, dvs. rettselevar, skuletrøytte ungdomar med svake skuleresultat frå ungdomsskulen som søker seg til yrkesfagleg opplæring, som står i fare for å falle ut av opplæringa, som er arbeidsorienterte og som har låg motivasjon for ordinær skule.

Tilbodet kan opprettast på to yrkesfaglege skular i Hordaland, ein i Bergensregionen og ein i distriktet. Organiseringa er avhengig av finansiering av klassar på dei to skulane, dvs. tildeling av klasseressurs. Skulen blir ansvarleg for

- å motivere og plukke ut elevane etter kartlegging ved oppstart
- hjelp til formidling av læreplass (gjennom intensjonsavtalar med lokale bedrifter)
- opplæring i tre fellesfag ein til to dagar per veke og oppfølging i bedrift dei to første åra.

Tilbodet bør omfatte 16 ulike fag/læreplanar. Det kan vere fornuftig å dele dei 16 faga på to skular, 8 fag på kvar skule. I opplæringa i fellesfag får ungdomane ei oppleving av å høyre til i ein klasse, sjølv om dei kan vere ute i ulike fag i bedriftsperioden. Skular som har arbeidslivskoordinator, kan få styrkt denne funksjonen. Det er viktig at tilbodet blir ivaretatt av personar med innsikt i og kunnskap om arbeidslivet.

Kostnader

Ved praksisbrevordninga utløyser ein elev lærlingtilskot etter sats for basistilskot 1 dei to første åra. I tillegg skal eleven ha undervisning ved ein skule ein dag i veka og oppfølging av arbeidslivskoordinator. Total kostnad for dei to første åra vert om lag 307 000,- eller om lag 100 000 meir enn for ein elev som går i eit ordinært 2+2-løp. Dei to siste åra vil kostnaden vere tilnærma den same som for ordinære lærlingar.

Framdrift

Oppstart er planlagt til august 2015. Skuleåret 2014-15 må nyttast til grundig og omfattande informasjon om ordninga og til å velje ut aktuelle skular for utprøving

Evaluering

Utprøvinga skal evaluerast undervegs gjennom delrapportar og i ein sluttrapport når prøveperioden er gjennomført.